

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisa izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petlet-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostojne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Oklic.

Društvo slovenskih učiteljic priredi v letošnjih velikih počitnicah

II. šivalni tečaj za svoje članice,

ki bo trajal 3 tedne (od 20. julija do 8. avgusta t. l.)

Poučevalo se bo na mestnem dekliskem liceju v Ljubljani, vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne.

Število udeleženk 10.

Učni načrt obsega:

1. Šivanje bluz, kril in oblek.

2. Sestava krojev za različne oblačilne kose na podlagi životnega kroja, ki ga napravi za vsako udeleženko voditeljica tečaja.

Ukovina za vsako udeleženko 10 K, kroji 2 K. Ti 2 K je vpslati takoj s prijavo vred. Vrneta se le, ako bi katera izmed priglasenk radi prevelikega števila ne bila vsprejeta v tečaj.

Za cena ozir. brezplačna stanovanja bo skrbel društveni odbor. Kdor želi, da mu odbor preskrbi stanovanje, naj navede to v prijavi.

Prijaviti se je najkasneje do 20. junija t. l., in sicer na naslov: Marija Mehlé, Ljubljana, Nadvojvode Friderika cesta 4. ODBOR.

Preuredba nemškega jezikovnega pouka na mestnih slovenskih ljudskih šolah v Ljubljani.

(Konec.)

Občinski svetnik Jakob Dimnik je nadaljeval:

Tako se torej glasi uradno poročilo o uvedbi nemškega jezika že v prvi, oziroma v drugi razred in o uvedbi nemškega učnega jezika v 6., 7. in 8. razredu ljubljanskih slovenskih šol. Povem, da nisem proti učenju nemškega jezika kot takega, sem pa odločno zoper to, da bi se poučevala nemščina v slovenskih ljudskih šolah na račun in škodo slovenskega jezika, zakaj zaradi tega bi ne trpela samo slovensčina kot taka, marveč tudi splošna izobrazba slovenskega naroda. Kaj bo pomagalo naši slovenski mladini, če se priučijo že v ljudski šoli nemščine, če pa zaradi tega potem ne dobi splošne izobrazbe, ki ji je potrebna za vsakdanje življenje! S takim polovičarskim početjem bi se naša mladina le germanizirala, nikakor bi se ji pa ne odprla na ta način pot do vsakdanjega kruha, ker bi zaradi tega zaostajala slovenska mladina v omiki za svojimi nemškimi sodeželani. Tudi bi bila taka uredba ljudskega šolstva v kričečem nasprotju s členom 19. državnega temeljnega zakona, po katerem imajo vsi avstrijski narodi nedotakljivo pravico, izomikati se v svojem jeziku: Člen 19. državnega temeljnega zakona določa: »V deželah, kjer je več narodov, naj se šole tako uravnajo, da dobi vsak narod potrebne pripomočke, da se izomika v svojem jeziku, ne da bi se silil učiti se drugega deželnega jezika.« Posebno mora to načelo veljati glede ljudskih šol, ki edine

pridejo v poštev pri vzgoji širokih mas našega slovenskega naroda. V smislu § 1. drž. šol. zakona mora ljudska šola mladini razvijati duševne moči. To je pa mogoče edinole s pomočjo materinskega jezika, ki mora biti pravo središče vsemu pouku v ljudski šoli, dočim utrakvizem onemogočuje vsak narodni in kulturni razvoj.*

»Naloga ljudske šole ni, učiti se v njej jezikov, ampak nje naloga je — tako pravijo »Normallehrpläne für Volksschulen in Steiermark« — vzgajati učence za ljudi, ki vstopijo v dejansko življenje z dobro izvežbanim duhom, z jasnim razumom, trdno voljo, нравnim, odkritim in blagim značajem, s srcem, ki je vneto za vse dobro, plemenito in lepo in z navdušenostjo za krasoto in veličastnost narode, za domovino in narod, zvesto vdani cesarski hiši, ki pa tudi razpolagajo z gotovo vsoto znanja in ročnosti za potrebe vsakdanjega življenja.« Prosim, kako se bodo pa izvrševale tu izražene ideje, posebno glede navdušenosti za domovino in narod, če se bo pouk v materinščini prikrajševal na ljubo deželnemu jeziku ter zaradi tega v škodo splošne izobrazbe slovenske mladine! Ali ni že dovolj, da trpi naš narod, ker se mu odrekajo popolne slovenske srednje šole in ali mora trpeti še drugo, še večjo krivico, da se hoče njegovim otrokom že v najnižjih razredih v toliki meri vbijati nemščino, da bi trpel zaradi tega škodo pouk materinščine in splošne izobrazbe!

Znan rodoljub, strokovnjak in šolnik, pokojni deželni šolski nadzornik Klodič vitez Sabladolski piše: »Drugega deželnega jezika naj učitelj nikar ne začne učiti, dokler ni otrok v materinščini dobil neke spretnosti in pravilnosti v besedi in dokler si ni po šolskem pouku pridobil najpotrebnejših pojmov in misli za uspešno napredovanje. To je mogoče šele v 3. šolskem letu. Učiti pa se ima »po razmerah« tri do štiri ure na teden v vsakem razredu.«

Dalje piše ta pedagog: »Kar se tiče učne svrhe drugega deželnega jezika, treba učitelju z malim zadovoljen biti in ne pričakovati toliko, kolikor se zahteva po vsej pravici od pouka v materinščini.«

Na tem stališču, da mora otrok dobiti v materinščini najpoprej dobro podlago, stoji tudi ogromna večina ljubljanskega učiteljstva, ki se je na svojih konferencah izreklo zoper oba predloga nadzornika Maierja in tudi zavrglo predlog, oziroma prošnjo občinskega svetnika Jerneja Šerjaka in drugih.

Večina ljubljanskega učiteljstva se tudi ne strinja z mnenjem nadzornika Maierja, ki želi, da bi se otroci (seveda na račun slovenskega jezika in splošne izobrazbe) priučili že v ljudski šoli nemškega občevalnega jezika. »Od drugega deželnega jezika se ne sme pričakovati v ljudski šoli toliko, kolikor se zahteva po vsej pravici od pouka v materinščini« — tako piše pedagog in deželni šolski nadzornik Klodič vitez Sabladolski. In to stališče je edino pravo.

Tudi očiitek okrajnega šolskega nadzornika A. Maierja, da se otroci o Božiču zaradi nezadostne podlage v nemščini trumoma vračajo iz srednjih šol nazaj v ljudsko šolo, nima podlage. Vračajo se navadno le taki učenci, ki sploh niso sposobni za študije na srednjih šolah, ampak imajo več poklica za obrt, trgovino, za obrtne, trgovske in strokovne šole. Naj-

* Glej šolske razmere in uspehe v slovenskem delu Koroške! Uredn.

manj se jih pa vrne zaradi nezadostne podlage v nemščini.* To hočem dokazati. Lansko leto je šlo iz I. mestne šole od 269 učencev IV., V. in VI. razreda 64 učencev v srednje šole. Vrnilo se jih je 9, pa izmed teh 9 je bil samo 1, ki se je vrnil z realke zaradi nemščine; vsi drugi so pa padli v latinščini in poleg tega pa nekateri tudi še v veronauku, nemščini, zemljepisju, prirodopisju in matematiki. Eden je padel celo v šestih predmetih. To so pa samo taki učenci, ki sploh niso imeli nikake sposobnosti za srednje šole, ampak bi bilo bolje, če bi se bili obrnili drugam. Nemščina ni delala tem učencem prav nobene ovire.

Še boljši dokaz, da nemščina ne dela ovir našim učencem v srednjih šolah, je pa ta-le: Poleg poprej omenjenih 64 učencev je šlo lansko leto v prvo gimnazijo tudi 5 pridnih učencev iz III. razreda, ki je bil v njem razrednik učitelj Karel Winder. In od teh 5 učencev se ni nobeden vrnil, ampak vsi prav dobro napredujejo v prvi šoli, čeprav so se samo eno leto učili nemščine.

Nadučitelj Črnogaj je pripravil svojega sina, ki si je poprej pridobil trdno podlago v materinščini, eno samo leto po četrt do pol ure na dan za srednjo šolo v nemščini, in fant je leto za letom odličnjak.

Pred nekaj leti je poslal nadučitelj Črnogaj svojega učenca Alojzija Žitnika v 5. razred v Ljubljano. Nemščine ni znal nič, sprejet je bil z nadzornikovim dovoljenjem za poizkušnjo. In kaj je bilo z njim? Deček je bil na koncu šolskega leta odličnjak. Naslednje šolsko leto je bil sprejet v prvo šolo in bil je v vseh gimnazijskih razredih odličnjak. Danes študira filozofijo na Dunaju, kjer polaga tudi vse izpite z odliko, in več ko gotovo je, da bo promoviral »sub auspiciis imperatoris«. In zakaj vse to? Zato, ker je dobil poprej dobro podlago v materinščini ter se v materinjem jeziku usposobil za splošno izobrazbo.

In takih zgledov imamo na stotine, ki nam dokazujejo, da naši učenci v nemščini in sploh dobro napredujejo, če so dobili poprej trdno predizobrazbo v materinščini. Tako n. pr. so učenci, ki prihajajo v Ljubljano iz domačih slovenskih šol ter vstopijo tu v četrti razred navadno najboljši dijaki v srednjih šolah, čeprav so se učili samo eno leto nemščine. Prinesli so z doma dobro podlago v materinščini in zaradi tega tudi dobro podlago za nadaljnjo izobrazbo. **Dober, oziroma slab napredek naših dijakov v srednji šoli ni torej odvisen od tega, koliko let in koliko ur na teden se uči učenec v ljudski šoli nemščine, ampak edinole od tega, kakšno podlago je prinesel učenec iz materinščine v srednjo šolo!**

Okrajni šolski nadzornik Maier trdi v svojem poročilu, da je za nemščino učni čas **pičlo odmerjen**. Dokazati hočem, da je učni čas pičlo odmerjen za slovensčino, ne pa za nemščino. **Na štirirazrednih šolah na Kranjskem se poučuje od 3. razreda dalje 7 ur slovensčine in 15 ur nemščine.**

Na petrazrednih šolah: 11 ur slovensčine in 17 ur nemščine.

Na šestrazrednih šolah: 14 ur slovensčine in 24 ur nemščine.

Na osemrazrednih šolah: 20 ur slovensčine in 32 ur nemščine.

* Torej je trditev c. kr. nadzornika Maierja uradna laž! To je nečuvono! Uredn.

Te številke kažejo, da za nemščino učni čas na Kranjskem ni pičlo odmerjen, pač pa se po mačehovsko ravna na Kranjskem s slovensčino nasproti nemščini!*

Primerjajmo še, po koliko ur na teden poučujejo nemščino n. pr. na petrazrednih šolah v naših sosednih deželah:

	Na Štajerskem:	Na Kranjskem:
2. razred = 3 ure,	— ur;	
3. » = 4 ure,	7 ur;	
4. » = 4 ure,	5 ur;	
5. » = 4 ure,	5 ur;	
	15 ur,	17 ur;

Trst:

	na Kranjskem:
a) Ciril-Methodove šole:	
3. razred = 3 ure,	7 ur;
4. » = 3 ure,	5 ur;
5. » = 4 ure,	5 ur;
	10 ur,
	17 ur.

b) Na okoliških šolah tržaških nemščine sploh ne poučujejo.

Da se pa omogoči okoliškim učencem vstop v nemške srednje šole, imajo na Proseku in v Trstu pripravljavnice za srednje šole, v katerih se tak učenec v dveh letih toliko usposobi v nemščini, da potem prav lahko shaja v popolnoma nemških srednjih šolah.

Z drugim deželnim jezikom, t. j. z laščino, prično na tržaških okoliških šolah šele v 4. razredu. Prav tako prično na italijanskih komunalnih šolah s poukom v nemščini tudi šele v 4. razredu, torej ko imajo že učenci dovolj podlage v materinščini in so sposobni za nadaljnjo izobrazbo. Pri nas se pa hoče hoditi preko tega pedagoškega načela. Slovensko, duševno še nezrelo dete naj bi se že koj prvo ali drugo leto učilo slovensko in nemško čitati, pisati in govoriti! Ni treba človeku biti pedagog, da uvidi, da iz takega kupičenja predmetov ne more vzkliti nič dobrega, in naravna posledica temu bi bila, da bi taka šola Slovincem — razen nadarjenjšim in bogatejšim, ki imajo domače učitelje (n. pr. na vadnici) — ne nudila one izobrazbe, ki bi jim jo morala po svojem namenu posredovati in da bi zaradi tega Slovenci morali zaostajati v omiki za svojimi nemškimi sodeželani.

Ako torej res hočemo ostati na božji zemlji še nadalje kot narod slovenski, moramo biti glede na preustrojitev našega slovenskega šolstva v jezikovnem oziru vsi, kar nas je rodila slovenska mati, brez ozira na stranke in različna osebna naziranja — na svojem mestu. Vsi moramo združiti svoje moči v dosego tega smotra in upoštevajmo tudi pri današnjem mojem poročilu in predlogu besede profesorja Suessa, ki pravi: »Najmlajši zarod naj nikdar ne pozabi, da je narod, ki nima plemenitih kupnih smotrov, ubožnejši kot srce, ki ne pozna ljubezni; ubožnejši, kot vrt, ki ga nikdar ne obsije solnce. Zakaj le to so sijajni in častni dnevi v zgodovini kakega ljudstva, ko se stranke iste narodnosti združijo v dosego kake plemenite naloge.«

Zato proč s strankarstvom in skupno na delo za našo slovensko šolo in našo slovensko mladino!

Zato predlagam v imenu šolskega odseka:

Vsi stavljeni predlogi o preuredbi nemškega jezikovnega pouka se odklonijo.

Napredni slovenski občinski svetniki so sprejeli ta izvajanja poročevalca z viharim odobravanjem.

* Ta nadzornikova trditev je druga uradna laž! Uredn.

Obč. svetnik Pammer izjavlja, da je prepričan o potrebi znanja nemščine pri slovenski mladini, vendar pa se Nemci ne bodo vmešavali v to čisto slovensko zadevo. (Na naprednih klopek: »To je pravilno.«)

Občinski svetnik dr. Zajc je govoril za razširjenje pouka nemščine na tak način, da napredni občinski svetniki niso mogli molčati in so ogorčeno protestirali. Poveljeval je potrebo znanja nemščine naravnost do absurdnosti in ko je videl, da napredni občinski svetniki nočejo tega mirno poslušati, se je začel jeziti na »liberalne liste«, ki imenujejo klerikalce izdajalce, Efijalte, Judeže Iškariote, v resnici so pa klerikalci naravnost vzorni narodnjaki. Napredni občinski svetniki pa niso hoteli tega verjeti, temveč so se smejali, in to je dalo govorniku povod, da se je resnično razjezil in je začel žaliti vse povprek. Govoril je prav na dolgo in na široko ter predlagal, da se izvoli poseben odsek, sestojč iz devetih članov, ki naj vprašanje prouči. Misli se je, da bo dr. Zajc sedaj, ko je že stavljal predlog, končal, ampak je govoril dalje o vseh mogočih rečeh in tudi župana je začel žaliti. To je pa bilo županu, ki je govornika že parkrat poklical k redu, le preveč, odzvel je dr. Zajcu besedo in ker ta še ni hotel končati, ga je moral opomniti, da nima več besede.

Prešlo se je na glasovanje, in sicer bi se moralo glasovati najprej o predlogu dr. Zajca, kar se ta nekaj zmisli in izjavi, da svoj predlog umakne, potem pa jezno odide iz dvorane.

Nato je napredna slovenska večina sprejela predlog odsekov. Maier pa je zopet za eno blamažo bogatejši!

Petstoletnica zadnjega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku in sedanje slovensko učiteljstvo.

Podava R. K.

Velevažen zgodovinski spomin nas je zalotil nepripravljene.

Pred 500 in 600 leti so se izvršili med južnim Slovanstvom velikanski preobrati, žalibog na našo veliko škodo. Pod navalom divjih Turkov je razpadlo bolgarsko carstvo, srbsko carstvo in bosansko kraljestvo. Slovenci pa so izgubljali svoje jezikovne pravice. Tako se je žalibog pripetilo, da je bil Ernest Železni zadnji izmed Habsburžanov, ki so bili pred obličjem slovenskega naroda na Gosposvetskem polju ustoličeni v slovenskem jeziku za koroške vojvode. Koroška je veljala takrat za izključno slovensko deželo; zato je slovenski prostor kmet Edlingar navedel vojvodo Ernesta v slovenskem jeziku, ta mu je odgovarjal v slovenskem jeziku, in vojvoda je bil dolžan, na svojem dvoru odgovarjati Slovincem v njihovem jeziku.

Po tem zgodovinskem dogodku so izgubljali Slovenci vedno več svojih jezikovnih pravic, ponemčevanje se je širilo vedno z večjim pritiskom proti jugu, tako da je dandanes le južni del Koroške še slovenski, a tudi ta se dozdeva biti že okužen od prešernega ponemčevanja, ki ga goji in podpira ves vladni ustroj, vsa deželna uprava in narod sam z večino učiteljstva vred.

Ponemčevanje ni bil edini razlog, zakaj so nasledniki Ernesta Železnega opustili to značilno slovensko ustoličenje v slovenskem jeziku. Domneva se mnogostransko, da so poznejši Habsburžani smatrali tudi za čin ponižanja, sprejemati moč in vlado iz rok kmeta, tudi takratna nazadujoča moč Jugoslovanstva je mnogo pripomogla do tega, da je padla veljava slovenskega jezika, a z njo vred omenjeno ustoličenje.

Po preteku 600 let svojega propada so izvršili predlani in lani Bolgari in Srbi velik zgodovinski preobrat, ki kaže, da se vrača Jugoslovanstvo zopet k svoji moči, a tudi med Slovenci se kaže gibanje, ki naznanja, da se spavajoča zavednost budi na delo za lastni jaz.

Časniški glasovi, da je minulo letos 500 let, odkar je bil zadnjikrat v slovenskem jeziku ustoličen koroški vojvoda, so zavrželi po vsej Sloveniji kakor šum in bučanje viharja: »Kaj spite?! Ali ne veste, da se je Vaš slovenski jezik pred 500 leti rahil na cesarjevem dvoru?! Zakaj ste spali 500 let?! Med Vašim spanjem so Vam odpravili Vaš jezik z dvora! Počistili so Vam meje Vaše lepše govorice daleč proti jugu! Vstanite! Vstali so Vaši bratje Jugoslovani na Balkanu ter odvrgli turški jarem! Slovenci, tudi Vi ste Jugoslovani, vstanite tudi Vi, a ne z orožjem v roki, temveč z »uma svetlim mečem«, odvržite jarem ponemčevanja ob tla! Vaš

lepi slovenski jezik veljaj zopet od zadnje gorske kočice do vladarjevega prestola!

Tako je vršelo, šumelo in bučalo ob viharju po zamračenem slovenskem obzorju, kjer se je hipoma prikazala veličastna alegorija vseh stanov naroda našega. Glej, slovensko učiteljstvo je v ospredju, kjer dela neumorno za boljšo narodovo prihodnost!

Kaj nam je storiti, da bomo res v dejanju podobni alegorični prikazni na svojem slovenskem obzorju, da bomo svoje delo ovenčali z venci zaslug za prvenstvo narodovega kulturnega gibanja?

Treba nam je ojačiti in povzdigniti slovensko zavest ter organizovati delo za pravice slovenskega jezika:

1. vsakdo sam pri sebi;
2. doma v družini;
3. v učiteljskem zboru vsake šole;
4. s prirejanjem roditeljskih shodov s poučnim predavanjem glede na naše državljanske pravice ter o nekdanji in sedanjji veljavi našega jezika;
5. v šoli med mladino s poukom;
6. po časopisih s poukom na narod;
7. v družbi, v kateri se gibljemo: a) z zasebnimi pogovori; b) s predavanji o državljanjskih naših pravicah, o imenovani petstoletnici itd.;
8. v svojem učiteljskem društvu s predavanji in primernimi sklepi;
9. v krajini in okrajnih šolskih svetih po svojih zastopnikih;
10. pred deželnim šolskim svetom in naučnim ministrstvom z vsako vlogo;
11. z izdavanjem raznih publikacij;
12. v davčnih uradih s svojimi pobotnicami itd., pri finančnem deželnem ravnateljstvu in finančnem ministrstvu s potrebnimi vlogami;
13. v občini, okraju in pred deželnimi uradi;
14. pred političnimi, poštnimi in sodnimi uradi, tja do notranjega ministrstva ter do upravnega, državnega itd. sodišča ob vsaki nudeči se priliki;
15. pred uradniki vseh uradov od najnižjega do najvišjega;
16. pred samim vladarjem.

V teh zadevah smo bili doslej mlačni po večini pa mrtvi, ker smo se bali kaj storiti, češ, to ne sodi v naš delokrog, v resnici pa sodi to vse celo med naše osebne in stanovske dolžnosti, kakor bo o tem večkrat razprave v »Uč. Tovarišu«.

Zmaga balkanskih slovenskih narodov! Rešitev izpod turškega jarma! Petstoletnica zadnjega ustoličenja koroških vojvod v slovenskem jeziku! Slovensko narodno, jezikovno, zgodovinsko in pestno pravo!

O, klanjam se Ti, fenomenalna alegorija! Tebi hočem služiti, pod Tvojim okriljem delati neumorno za pravice učiteljstva ter obenem slovenskega naroda! Tovarišice, tovariši, ki res ljubite svoj materini slovenski jezik, ki Vam gori srce za svoj narod, storimo, na kar nas opominja šum in bučanje viharja na obzorju, na kar nas poziva veličastna alegorija! Naša pravica in dolžnost!

Pred kratkim se nam je ponudila v to izredna prilika.

Zaradi silne nujnosti zadeve preskočimo vseh 9 tu nanizanih točk ter ponosimo veljavo slovenskega jezika v vse naše davčne urade na slov. Štajerskem, pred finančno deželno ravnateljstvo v Gradec, pred finančno ministrstvo na Dunaj, pred deželni šolski svet v Gradec in pred naučno ministrstvo na Dunaj.

O ostalih točkah pa v prihodnjih številkah »Uč. Tovariša«.

Brez odlaganja ter brez strahu!

V smislu določb člena XIII. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867., državnega zakonika št. 142, ima vsakdo pravico, z besedo in tiskom ali tudi z upodabljanjem svoje mnenje znotraj zakonitih mej svobodno izrekat.

Začnimo torej!

Visoko c. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje na Dunaju.

Proti odloku c. kr. deželnega šolskega sveta v Gradcu z dne 22. IV. 1914, št. 3/3848/4/14, s kojim se je tudi slovenskemu učiteljstvu narodnih in meščanskih šol na Štajerskem potom šolskih vodstev ukazalo, naj v prihodnje, t. j. začenši z mesecem V. 1914, ne dobiva več svoje mesečne plače na podlagi svojih dosedanjih izplačilnih knjižic in na podlagi svojih osebnih pobotnic, temveč samo na podlagi zaeno in isto šolo skupnih nemških »Zahlungsliste«.

ugovarjamo

v odprtem roku, rekoč:

I.

Izpodbijani odlok je za slovensko učiteljstvo na Štajerskem novotarija, ki krši njegove osebne (individualne) pravice, kakor to v naslednjem pojasnjujemo:

1. V uvedbo tega novega načina izplačevanja mesečne plače se je vsem učiteljem in učiteljicam na Štajerskem v slučaj njihove nenavadne denarne stiske zlasti ob kakih nezgodah onemogočala doslej uživana nujna samopomoč.

Dosedanje izplačilno knjižico je namreč lahko vsak učitelj, oziroma učiteljica kot svojo osebno last v danem slučaju s pobotnico vred v svrhu nujnega posojila kadarsibodi brez poročstva zastavil. Izplačilna knjižica je bila s pobotnico vred upniku zadostni porok, da bo lahko prvega dne prihodnjega meseca na davčnem uradu namesto dolžnika dvignil pobotano vsoto.

Z izpodbijanim odlokom na novo uvedene »Zahlungsliste« so za vse učiteljstvo ene in iste šole skupne, t. j. niso več osebne (individualne), one tudi niso več last posamezne učne osebe, temveč je izvirnik last pristojnega davčnega urada, drugopis pa je last šolskega vodstva, t. j. šolske registrature, zaradi česa jih posamezne učne osebe ob nezgodah, oziroma ob denarnih stiskah ne morejo več uporabljati za omenjeno samopomoč. Tonašo individualno pravico do rešene samopomoči nam je c. kr. deželni šolski svet, menda ne poznajoč naših življenjskih razmer, z izpodbijanim odlokom neutemeljeno in neopravičeno odvzel, oziroma onemogočil.

2. Dosedanje izplačilne knjižice je rabilo učiteljstvo na Štajerskem kot svojo osebno last za podlago ob napovedi svoje osebne dohodnine. Ob premeščanju v drug službeni kraj je šla izplačilna knjižica s premeščanim, kjer jo je lahko v to svrhu rabil. Z izpodbijanim odlokom so se te knjižice odpravile ter so se uvedle omenjene »Zahlungsliste«, ki niso več osebna last posameznih učnih oseb; zato jih v druge kraje premeščeni ne morejo upogledati ter jih torej ne morejo rabiti za pripomoček za napoved osebne dohodnine. Z izpodbijanim odlokom se je torej Štajerskemu učiteljstvu neutemeljeno in neopravičeno odvzel pripomoček, potreben za izvrševanje zakona o osebnih dohodnini, ter se tirajo z njim one učne osebe, ki se ob raznovrstnosti prejemkov ne bodo mogle spominjati na vse podrobnosti, v možnost kazenske preiskave zaradi prestopka zakona o napovedi osebne dohodnine.

3. Z odloki c. kr. deželnega šolskega sveta se je ob stalnem nameščanju svoj čas vsaki učni osebi nakazala plača na pristojnem c. kr. davčnem uradu izrečno z besedami »anticipando proti kolkovanim pobotnicami«, z njim se je torej vsaki učni osebi podelila posebe osebna ali individualna pravica, dobivati mesečno plačo s kolkovanimi pobotnicami, katera pravica se nam brez našega izrečnega privoljenja ne sme in ne more odvzeti. Z izpodbijanim odlokom se je ta individualna pravica kratkomalo razveljavila.

4. Vse te osebne (individualne) pravice, namreč rabo dosedanjih izplačilnih knjižic in osebnih mesečnih pobotnic a) za samopomoč, b) kot pripomoček ob napovedi osebne dohodnine, c) za prejetje svoje mesečne plače, smatramo za svojo stanovsko gospodarsko zadevo, zaradi česa spada kompetenca za njeno izpreminjavo v zmislu točke 5. § 27. zak. z dne 8. februarja 1869, veljavnega za vojvodino Štajersko, v delokrog okrajnih šolskih svetov. C. kr. deželni šolski svet torej ni bil upravičen izdati izpodbijani odlok samo dogovorno z deželnim odborom, temveč bi bil moral to storiti tudi dogovorno z vsemi okrajnimi šolskimi sveti, kjer bi bili zastopniki učiteljstva te korporacije ter po njih deželni šolski svet na te osebne (individualne) pravice učiteljstva opozorili. Ker se je torej izpodbijani odlok izdal brez vednosti in brez sodelovanja okrajnih šolskih svetov, je on tudi s tega stališča nezakonit.

II.

Izpodbijani odlok krši tudi 1. državljanske pravice slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem, 2. državljanske pravice slovenskega naroda v pisarnah finančne uprave, 3. državni osnovni zakon z dne 21. decembra leta 1867, državnega zakonika št. 142, kakor sledi:

1. Dosedanje izplačilne knjižice slovenskega učiteljstva so bile dvojezične. One so slovenski jezik le v toliko prezirale, v kolikor so ga potiskale na drugo mesto, dočim gre slovenskemu učiteljstvu po zakonu pravica do samoslovenskih izplačilnih knjižic ravnotako, kakor gre nemškemu učiteljem pravica do samonemških izplačilnih knjižic. Z izpodbijanim odlokom uvedene »Zahlungsliste« so samonemške, one prezirajo zakonito ravnopravnost slovenskega jezika, zajamčeno Slovincem s členom XIX. državnega osnovnega zakona leta 1867. Naslov tega zakona dokazuje, da je bil izdan za določitev pravic državljanov, ne pa za določitev kakih pravic oblastnih, oziroma dr-

žavnih uradov. Ti namreč nimajo do državljanov nobenih zakonitih jezikovnih pravic, pač pa dolžnost, jim dopisovati v pisavi in s tiskom v njihovem jeziku.

Slovenski učitelji in učiteljice na Štajerskem smo državljani. Dobivanje, t. j. prejetje, mesečne plače ni za nas nobena notranja službena zadeva, temveč je naša osebna, torej državljanska zadeva, dokaz temu: a) naši lastnoročni, t. j. osebni, podpisi na dosedanjih pobotnicah, oziroma na novo uvedenih izplačilnih imenikih, b) kolkova pristojbina, ki jo moramo za dobivanje mesečne plače državi odrajtovati, in c) izplačevanje plače po finančnih uradih, ki z njimi nimamo nobenih službenih stikov.

2. Z izpodbijanim odlokom so odpravljene mnogobrojne slovenske tiskane in pisane pobotnice slovenskega učiteljstva iz uradov finančne uprave, s čimer se podpira vede ali nevede tendenca c. kr. finančnega deželnega ravnateljstva, izriniti slovenski jezik iz svojih uradov v Gradcu ter omejiti tam nameščenje slovenske večjih uradnikov na mogoče najmanjše število, ali pa njihovo nameščenje v doglednem času odpraviti ter navstavljanje tam same Nemce. S takim ravnanjem bi se pravice slovenskega naroda na Štajerskem kruto kršile ter bi bile tudi sinovom slovenskih učiteljev duri do teh služb zaprte, češ, ni nobene potrebe, navstavljanje pri finančni deželni upravi slovenske zmožnih uradnikov. S tem bi se obenem kršil tudi člen III. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867, ki pravi, da so javne službe ob pridobljeni usposobljenosti vsem državljanom enako pristopne.

Tem povodom se mora zlasti naglašati, da slovenski učitelji in učiteljice na Štajerskem nismo voljni vzgajati svojih otrok za tuje države ali celo za Ameriko, temveč si lastimo pravico, da dobe naši sinovi ob pridobljeni usposobljenosti med drugimi tudi državne službe pri finančni upravi v vojvodini Štajerski.

3. V zmislu določb člena XIX., državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867, ima vsak narod nedotakljivo pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti, torej ima to pravico tudi slovenski narod in z njim vse slovensko učiteljstvo kot njegov del ter vsaka posamezna učna oseba kot člen slovenskega naroda, zaradi česar smo podpisani zakonito upravičeni izpodbijati odlok c. kr. deželnega šolskega sveta Štajerskega s svojega narodnega stališča.*

Izpodbijani odlok krši večkrat naše osebne ali individualne pravice in zakon z dne 8. februarja 1869 za vojvodino Štajersko neposredno, a državljanske pravice slovenskega učiteljstva in zakonito ravnopravnost slovenskega jezika ter državni osnovni zakon z dne 21. decembra leta 1867 posredno po finančni upravi — ali vede ali nevede, tu ne pride v poštev — zaradi česar sme v zmislu razsodbe c. kr. upravnega sodišča z dne 11. oktobra 1913, št. 10.199, vsaka stranka, v tem slučaju vsaka učna oseba in njihove organizacije, zahtevati, naj se oblasti ravnajo po naših individualnih pravicah in po predpisih zakona z dne 8. februarja 1869 za Štajersko in po predpisih državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867, in da je prizadeta stranka v tem slučaju vsaka učna oseba na Štajerskem, oziroma njihove organizacije, upravičena, se proti naredbam, ki se naslanjajo na za-

* Za okrajna učiteljska društva se naj tu uvrsti še sledeče besedilo. Ta pravica pristojta tudi »Okrajnemu učiteljskemu društvu za . . . . . okraj«, ki obsega v tem okraju . . . . . učnih oseb kot udov in ki je med drugim tudi zato ustanovljeno, da zastopa, pospešuje in goji stanovske njihove koristi, torej je upravičeno izpodbijati začetkoma navedeni odlok v njihovem imenu z ugovorom.

Okrajno učiteljsko društvo za . . . . . okraj pa je tudi v zmislu določb čl. XIX., državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867., upravičeno čuvati za svoje člene rabo slovenskega jezika v vseh finančnih uradih, katerih delovanje se razteza na slovenski del vojvodine Štajerske; zakaj c. kr. državno sodišče je s svojo razsodbo z dne 3. julija 1906, št. 264, razsodilo, da se v državnem osnovnem zakonu z dne 21. decembra leta 1867. zapopadene pravice ne nanašajo samo na posamezne državljane, temveč tudi na vse njihove tuzemske korporacije. Okrajno učiteljsko društvo za . . . . . okraj je notrično tuzemska, korporacija učiteljev-državljanov, ono je torej upravičeno (legitimovano) čuvati za sebe in vse svoje člane ne samo svojih in njihovih osebnih pravic, temveč tudi svoje in njihove jezikovne, narodnostne, družabne (socialne), in stanovsko-gospodarske pravice.